

QUALITAT I EXCEL·LÈNCIA

Francisco Tomás Vert*

De vegades un se sorprèn de la rapidesa amb què algunes paraules sorgeixen de no se sap on, es converteixen en definicions essencials que orienten actuacions, que es fan referents, i que de sobte cedeixen el pas a d'altres de noves que ocupen el seu lloc preeminent. En aquest sentit en citaré dues: qualitat i excel·lència. Fa molt poc eren molt amples les referències de premsa que feien esment de la necessitat de garantir la qualitat del nostre sistema universitari, demandant l'establiment de plans estratègics, programes plurianuals, etc. mitjançant els quals les universitats espanyoles haurien de fer créixer la qualitat dels seus serveis, de la seua investigació i dels seus processos formatius i de gestió. De sobte el terme excel·lència ha irromput en tots els mitjans, de premsa, polítics, de gestió, i ha desplaçat totalment el de qualitat. No cal dir que qualitat i excel·lència no són la mateixa cosa.

Des del meu observatori de la investigació universitària, jo hauria de dir que en la nostra societat existeix un cert desconeixement, si no ignorància, de l'abast de la investigació en la Universitat, i de la qualitat de les aportacions investigadores que s'hi produeixen. Un bon referent de la qualitat del treball dels investigadors de la Universitat és la qualificació que mereixen els projectes, els currículums i les aportacions científiques, als sistemes d'avaluació, com són els aplicats per l'ANEP (Agencia Nacional de Evaluación y Prospectiva), i als consells editorials de les millors revistes científiques. També són referents d'aquesta qualitat els sempre creixents processos de transferència tecnològica cap al sector productiu, on l'oferta dels investigadors universitaris sol anar ben per davant de les demandes d'aquell.

És ben cert que cal millorar, i en ciència sempre és possible. La millora està, però, produint-se tant pel que fa a l'increment de grups d'investigació, com a la millora de les seues aportacions i així haurà de continuar sent. Les polítiques han d'afavorir aquestes tendències de millora. El cas, però, és que en els centres on es decideix el finançament de la investigació, ha estat barrat el terme qualitat en benefici de l'excel·lència. Tant el setè programa marc de la Unió Europea com el pla nacional fan menció directa i expressa d'accions dirigides a centres i/o grups d'excel·lència. Sense conèixer quina serà l'avaluació que permetrà identificar o definir aquests centres o grups com a excel·lents, i caldria discurrir-la, hauríem de recordar que excel·lent és aquell

que sobreix de la resta del grup, i que, per raons òbvies tots no poden ser excel·lents simultàniament. En canvi, és obvi que en un col·lectiu no hi ha cap impediment per tal que tots siguen de qualitat.

Ha de dir-se que és necessari que els poders públics posen en marxa polítiques actives per tal d'establir al si del nostre país, del País Valencià també, centres i grups d'excel·lència, reconeguts com a tals per la seua activitat i experiència científica i tecnològica, degudament contrastada, i no per circumstàncies polítiques del moment. Ara bé aquestes polítiques serien estèrils si oblidaren que l'excel·lència sorgeix des d'un àmbit més ample i general, que no s'improvisa, i que ha d'estar fonamentada en un col·lectiu científic més ample i de qualitat. Per això, els governs hauran de continuar i fins i tot incrementar els esforços per tal de finançar la recerca dels grups investigadors de base per tal que la seua qualitat propicie el sorgiment de grups d'excel·lència que permeten l'establiment de centres d'excel·lència també.

En un altre ordre de coses la revista *Science*, en un editorial del passat any 2000, indicava que més del 70% de les aportacions científiques o tecnològiques a l'economia nord-americana s'havien produït com a conseqüència del treball de grups d'investigadors que podríem qualificar d'ordinaris, per fora de les institucions senyeres de tots conegudes.

Aquesta afirmació deixa la qüestió en el seu lloc. És indubtable el paper dels centres d'excel·lència, però no ho és menys que la contribució dels grups "ordinaris" és tan important o més. Es tracta, doncs, simplement que la ciència, els científics, els grups científics "ordinaris", siguen de qualitat.

De vegades es planteja el símil naval-militar per tal de referir-se als centres d'excel·lència i se'ls defineix com a vaixells insígnia. Algú s'imagina alguna flota naval composta sols d'un vaixell insígnia? Haurà d'haver-hi la resta dels vaixells, no?

Finalment i pel que fa al motiu monogràfic del present número de MÈTODE, haurem de treballar tots, investigadors, i responsables polítics als diferents nivells, per tal d'aconseguir una "bona collita" que ens done un bon vi, i fent-ho tindrem l'ocasió de arribar a una collita excepcional, que, com tots sabem, exigeix, a més a més del treball, la col·laboració de factors addicionals.

*Vicerector d'Investigació de la Universitat de València